

Мирсен Алибашић*

Прегледни научни чланак
УДК: 343.434
DOI: 10.46793/GP.1501.35A

УГРОЖАВАЊЕ СИГУРНОСТИ КОНКЛУДЕНТНИМ РАДЊАМА

Рад примљен: 10. 12. 2023.
Рад исправљен: 25. 09. 2024.
Рад прихваћен за објављивање: 27. 09. 2024.

Лична сигурност човека се може угрозити на различите начине, па су одребе Кривичног законика Републике Србије којима се прописује кривично дело угрожавање сигурности у члану 138 од посебне важности. Наиме, угрожавање личне сигурности се може извршити вербално, писано, знацима, цртежима, конклюдентним радњама и слично, међутим у овом раду се посвећује пажња конклюдентним радњама које се не могу језички тумачити и које се разликују од других невербалних облика радњи који могу имати више различитих значења. Такође, у судској пракси је знатно мањи број осуда за угрожавање сигурности конклюдентним радњама у односу на осуде за угрожавање сигурности на вербалан начин. Стога, предмет овог рада јесте истраживање и анализа појавних облика конклюдентних радњи које представљају претњу у смислу кривичног дела угрожавања сигурности, као и њихов однос са радњама других кривичних дела. Методи у раду који се примењују јесу нормативни метод, анализа садржаја и студије случаја. Циљ истраживања јесте да се утврде помоћни критеријуми на основу којих се конклюдентне радње могу сматрати претњом и на тај начин препознају као кривично дело у пракси.

Кључне речи: Угрожавање сигурности, конклюдентне радње, претња, кривично дело.

I УВОД

Право човека на осећај личне сигурности, односно да живи у спокојству и миру и да га други у томе не угрожавају, је заштићено Кривичним закоником (КЗ)¹ у члану 138 као кривично дело угрожавање сигурности,

* Адвокат у Новом Пазару, mirsen.alibasic@hotmail.com

¹ Кривични законик, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019.

које припада групи кривичних дела којима се штите слобода и права човека и грађанина. Лична сигурност сваког појединца се може угрозити претњом, али у овом у раду се испитују облици угрожавања сигурности конклюдентним радњама наспрам законских прописа и судске праксе.

С обзиром да се у овом раду истражују појавни облици конклюдентних радњи којима се угрожава лична сигурност, неопходно је најпре осврнути се на законску дефиницију кривичног дела угрожавања сигурности. Наиме према члану 138 ст.1 КЗ угрожавања сигурности је дефинисано на следећи начин: „Ко угрози сигурност неког лица претњом да ће напасти на живот или тело тог лица или њему блиског лица, казниће се новчаном казном или затвором до једне године“.² Наведена законска дефиниција не указује на начине на које се може извршити претња. Стога, начин на који је претња упућена није пресудан, било да је то вербално, писано или конклюдентним радњама.³ Кривично дело је довршено наступањем конкретне опасности – угрожавањем личне сигурности пасивног субјекта, што претпоставља да је изјава која садржи претњу сазната од стране лица коме је упућена.⁴ Притом, наступање последице утврђује се субјективно са аспекта пасивног субјекта и зависи "од личног осећања пасивног субјекта" (АС у Београду Кж.2 ПоЗ 45/11) односно "наступање последице подразумева стварање осећања угрожености код лица коме је упућена претња" (ОС у Београду Кж.765/09 и ОС у Нишу 1154/14).

У пракси се не прави посебна разлика у откривању, доказивању и оцени доказа код кривичног дела угрожавања сигурности у случају да је оно учињено конклюдентним радњама, међутим од важности је представити правне аспекте дефиниције конклюдентних радњи и утврдити одређене критеријуме на основу којих ће се препознати и доказати претње у судском поступку учињене конклюдентним радњама.

² Осим првог става, ово кривично дело из члана 138 КЗ има други и трећи став који гласе: (2) Ко дело из става 1. овог члана учини према више лица или ако је дело изазвало узнемиреност грађана или друге тешке последице, казниће се затвором од три месеца до три године. (3) Ко дело из става 1. овог члана учини према председнику Републике, народном посланику, председнику Владе, члановима Владе, судији Уставног суда, судији, јавном тужиоцу и заменику јавног тужиоца, адвокату, полицијском службенику и лицу које обавља послове од јавног значаја у области информисања у вези са пословима које обавља, казниће се затвором од шест месеци до пет година.

³ З. Стојановић, *Прописивање и примена кривичног дела угрожавања сигурности у кривичном праву Србије*, у: Казнена Реакција у Србији, (ур. Ђ. Игњатовић), књ. 3, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2013, 5.

⁴ Н. Делић, *Кривично право - посебни део*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2021, 76-78.

II КОНКЛУДЕНТНЕ РАДЊЕ КОЈЕ ИМАЈУ КАРАКТЕР ПРЕТЊЕ

У овом делу рада биће представљена теоријска разматрања о неопходним условима да би се одређено понашање могло разумети као претња у кривичном праву и које су правне дефиниције односно одреднице конклюдентних радњи на основу којих се оне разликују од других фактичких облика радње.

Наиме, претња представља стављање у изглед неког зла лицу којем се прети. Претња мора бити озбиљна и могућа, што се процењује пре свега са аспекта лица коме је упућена. Довољно је да лице које прети представи лицу коме прети да остваривање зла зависи од његовог утицаја.⁵ Важно је истаћи да претња не мора бити непосредна, односно може се претити и нападом на живот или тело који ће уследити у некој блиској будућности. Такође, осим временски, претња не мора бити ограничена ни просторно. Није значајно да ли је онај који прети заиста имао намеру да претњу стварно и реализује. Код кривичног дела угрожавање сигурности реч је о квалификованој претњи којом се ставља у изглед да ће се напасти на живот или тело пасивног субјекта или њему блиског лица.⁶ Карактеристично обележје кривичног дела угрожавања сигурности огледа се у томе што је, за разлику од великог броја других кривичних дела код којих је претња (као радња извршења или део радње извршења, код двоактних кривичних дела) средство за постизање неког другог циља, код овог кривичног дела квалификована претња је сама себи циљ.⁷ С обзиром на то да је озбиљност претње основни елемент радње извршења овог кривичног дела, из тога произилази да ће се у сваком конкретном случају процењивати да ли је претња заиста озбиљна, и као таква да ли је пасивни субјект претњу озбиљно схватио.⁸ Није довољно да умишљај учиниоца обухвата само претњу као радњу извршења. Он мора обухватити и последицу, тј. мора бити управљен на угрожавање сигурности пасивног субјекта.⁹

Када говоримо о конклюдентним радњама, то су радње које нису непосредна, директна, речима или писмено изражена изјава воље, али представљају понашање из којег се може посредно, али са сигурношћу, узимајући у обзир околности, извести закључак да лице њима изражава одређену вољу. Конклюденте радње представљају одређено понашање особе из којег се посредно, али ипак са сигурношћу, може закључити да је изразила своју сагласност за предузимање одређене радње или закључење правног

⁵ З. Стојановић, *Коментар Кривичног законика*, Службени Гласник, Београд, 2018, 131.

⁶ *Ibid.*, 510.

⁷ S. Mijović, *Krivično delo ugrožavanja sigurnosti i njegova obeležja*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu, No. 1, Vol. 51, Novi Sad, 2017, 238.

⁸ A. Đekić, *Krivično delo ugrožavanje sigurnosti i njegova obeležja u krivičnom zakonodavstvu RS i Srbije*, Bezbednost, policija i građani, No.2, Vol.17, Banja Luka, 2021, 89.

⁹ З. Стојановић, *Прописивање и примена кривичног дела угрожавања сигурности у кривичном праву*, *op.cit.*, 8.

посла, односно да је изразила одређену правно релевантну вољу. Ако су конкluentне радње довољно специфичне и одређене, то значи да се њихово значење не може лако протумачити на више различитих начина, што повећава њихову веродостојност као доказа. Међутим, ако су конкluentне радње мање специфичне или двосмислене, то може довести до сумњу њихову способност да се сматрају изражавањем воље или намере неке особе¹⁰ Конкluentном радњом сматра се такво понашање, таква изјава воље која значи и нешто друго, али која на несумњив начин показује присуство одређене воље. Потребно је да се понашање, које има више од једног смисла, без икакве сумње, с обзиром на конкретне околности, има узети као понашање које садржи одређену вољу за чињење.¹¹ Битно је конкluentну радњу учинити тако да има карактер очитовања воље од стране лица према којем је конкluentна радња усмерена.¹² Конкluentне радње нарочито имају правни значај у грађанском праву где је теорија допринела њиховој анализи много више пажње.¹³ С друге стране, одређена понашања не можемо са сигурношћу тумачити као претње на живот и тело конкluentном радњом, као што је тровање пса чувара, убијање стоке, касни ноћни телефонски позиви у којима се само ћути или лупање на вратима у касним ноћним сатима.¹⁴

На основу претходно наведеног произилази да је код угрожавања сигурности конкluentним радњама неопходно ценити све услове који се односе на постојање претње, као и услове на основу којих се одређено понашање може сматрати конкluentном радњом. Типичан пример јесте пресуда Апелационог суда у Крагујевцу у којој се наводи да је окривљени учинио кривично дело угрожавање сигурности с обзиром да је оштећеном

¹⁰ Pravni blog, Šta su konkludentne radnje, <https://www.pravniblog.com/gradansko-pravo/sta-su-konkludentne-radnje/>, 17.08.2023. godine.

¹¹ M. Radovanović-Vučković, *Konkludentna radnja naknadnog odobrenja*, Glasnik Advokatske komore Vojvodine, No.9, Vol. 52, Novi Sad, 1980, 9.

¹² P. Miladin, *Šutnja i konkludentne radnje u obaveznim odnosima*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, No.58, Vol.4, Zagreb, 2008, 928.

¹³ Тако на пример воља за склапање уговора може се изразити понашањем из којег се са сигурношћу може закључити о њеном постојању, садржају и идентитету даваоца изјаве. Дакле, воља за склапање уговора не мора се изјавити само речима, може се изјавити и конкluentним радњама – L. Rakar, *Institut pisane potvrde kao pandan šutnja u obveznom pravu*, Diplomski rad, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2023, 7. Наиме, то су оне радње које нису предузете пре свега да би се манифестовала одређена воља за закључење уговора, али из којих се према околностима и обичајима који важе у промету, може закључити о постојању такве воље – М. Мијачић, *Прихватање понуде ћутањем понуђеног*, Зборник Правног факултета у Нишу, бр. 17/17, Ниш, 1977, 280.

¹⁴ Сасвим другачије сматра Јован Ћирић у свом објављеном чланку (J. Ćirić, *Ugrožavanje sigurnosti*, Pravni život, No. 9, Vol. 21, Beograd, 2011) - да наведене радње представљају несимњиво претњу по живот и тело другог лица, међутим, због разлога правне сигурности, прецизности законских норми и избегавања остављања простора за шири тумачења закона, у овом раду се заступа супротан став.

рекао "заклаћу те" док је истовремено руком симулирао пресецање врата, а што је код оштећеног изазвало страх и узнемиреност.¹⁵ Међутим, у пракси се дешавају случајеви који су комплекснији, па је неопходно детаљније анализирати конклюдентне радње које имају карактер претње.

III ПОМОЋНИ КРИТЕРИЈУМИ ЗА ТУМАЧЕЊЕ КОНКЛУДЕНТНИХ РАДЊИ КОЈИМА СЕ УГРОЖАВА ЛИЧНА СИГУРНОСТ

Ради испитивања постојања потребних услова на основу којих би се могло сматрати да је нечија сигурност угрожена конклюдентним радњама, од значаја је представити одређене критеријуме који ће служити као смернице за њихово тумачење у том смислу, с обзиром на то да конклюдентне радње није могуће језички тумачити, а притом је потребно утврдити да представљају озбиљну и могућу претњу која је усмерена на угрожавање нечијег живота или тела.

1) *Испитивање ранијих односа окривљеног и оштећеног.* Информације о ранијим односима окривљеног и оштећеног могу бити корисне у смеру евентуалног постојања мотива за угрожавање сигурности због лоших односа и ранијих нетрепеливости, затим због ранијих начина комуникације и међусобног познавања у понашању. У једној одлуци Врховног касационог суда се наводи да је несумњиво код оштећених изазван осећај угрожености, с обзиром да се по њиховим изјавама ради о лицу за кога од раније знају да је више пута кривично одговарао, који је критичном приликом упутио претњу држећи руку иза леђа као да има оружје у руци, истовремено изговарајући "да ће им просути мозак ако откупе још један килограм кајсија или ако нешто проговоре или му нешто опсују".¹⁶ Притом, у судским одлукама се често образлаже да се озбиљност и оствареност претње окривљеног има ценити према начину извршене комуникације, ранијих односа странака и других околности, а све у циљу утврђивања постојања основних елемената кривичног дела угрожавања сигурности.¹⁷ Врховни касациони суд у једној својој одлуци, између осталог, образлаже да је окривљени учинио кривично дело угрожавање сигурности с обзиром на то да је у дужем временском трајању озбиљно претио оштећеној и изразито агресивно се понашао што је код оштећене изазвало осећај угрожености сопственог живота.¹⁸ Са друге стране, Основни и Виши суд у Ужицу поводом једног случаја су узимајући у обзир раније односе окривљеног и оштећеног, закључили да упућена претња није озбиљна имајући у виду непосредно утврђене чињенице о томе да између окривљеног и

¹⁵ Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж3.13/2021 од 13.10.2021. године.

¹⁶ Пресуда Врховног касационог суда, Кзз. 120/12 од 30.01.2013. године.

¹⁷ Пресуда Основног суда у Г. Милановцу К 196/18 од 18.12.2018. и пресуда Вишег суда у Чачку Кж 14/19 од 04.03.2019. године

¹⁸ Пресуда Врховног Касационог суда Кзз.675/2015 од 02.09.2015.године.

оштећеног већ дуже време постоје поремећени комшијски односи и да је критичном приликом између окривљеног и оштећеног настала вербална расправа у којој окривљени прилази оштећеном, до момента самоиницијативног заустављања на удаљености од око 2-3 метра од оштећеног, држи у рукама мацолу, а у тој расправи и оштећени у исто време у рукама држи опасно оруђе - металне виле, због чега се радња прилажења са мацолом у рукама није могла сматрати озбиљном претњом.¹⁹

2) *Испитивање ширег контекста предметног случаја.* Од значаја је испитати шта је непосредно претходило конклюдентној радњи којом се угрожава нечија лична сигурност и у којим околностима је конклюдентна радња извршена. Врховни касациони суд у својој одлуци образлаже да је извршена претња нападом на живот и тело оштећених конклюдентним радњама окривљеног и то тако што је окривљени, након што му је оштећена ББ рекла да престане да сече дрва примером на коме је био постављен нож и да ће позвати полицију, пришао оштећеној и ударио је руком по њеној левој руци, а затим је укљученим примером наставио да сече гране и исти је уперео према оштећенима ББ и ВВ које су се налазиле у његовој непосредној близини и примером махао у висини њихових глава, говорећи да је његов пут, што је несумњиво код оштећених створило осећај страха и угрожености за сопствени живот и телесни интегритет.²⁰ Затим, у једном предмету Врховног касационог суда се узимају у обзир све околности предметног случаја, па се образлаже да је окривљени АА "...угрозио сигурност више лица - оштећених ББ и ВВ, претњом да ће напасти на њихов живот и тело, на тај начин што је оштећенима, који су стајали код капије породичне куће, пришао трчећим кораком и обратио им се речима: "Сад ћу да вампсовка (прим. аутора).....", те је након што су оштећени ушли у двориште и затворили капију и држали исту са дворишне стране, ударио у исту, избацио је из шарки и оборио, којом приликом су се оштећени узнемирили, те произлази да се у наведеним радњама окривљеног стичу сва законска субјективна и објективна обележја кривичног дела угрожавање сигурности.²¹ У пресуди Апелационог суда у Београду се наводи да је оштећена субјективно схватила као претњу за свој живот и тело радње окривљеног припадника навијачке групе, која јој је у периоду трајања утакмице слала поруке и која је на утакмици скандирала разне гадости, те да је критичном приликом на стадиону П. донета пластична лутка за коју је схватила да представља њу саму, јер, док су скандирали њено име, певали разне песме..., навијачи су лутку шутирали у главу, ударали и бацали, па, када се узме у обзир наведена песма, а имајући у виду да је Ћ. био новинар који је

¹⁹ Пресуда Основног суда у Ужицу К 34/16 од 01.03.2016. године и пресуда Вишег суда у Ужицу Кж 39/16 од 10.05.2016. године.

²⁰ Пресуда Врховног касационог суда, Кзз. 17/20 од 29.01.2020. године.

²¹ Пресуда Врховног касационог суда Кзз. 297/22 од 12.04.2022. године.

убијен тако што је у њега испалено седамнаест хитаца, све ово сматра озбиљном претњом и позивом на њено убиство.²²

3) *Испитвање истовремених речи које су изречене приликом вршења конклюдентне радње.* Од нарочите помоћи јесте ситуација ако су непосредно пре конклюдентне радње или истовремено или одмах након ње изречене одређене речи пасивном субјекту од стране окривљеног на основу којих би се могло утврдити ближе значење и смисао конклюдентних радњи. У одлуци Врховног Касационог суда се наводи да је окривљени АА угрозио сигурност оштећених ББ и ВВ претњом да ће напасти на њихов живот и тело, на тај начин што је пришао до путничког возила у коме је на месту возача седела оштећена ББ, једном руком је отворио возачева врата, другу руку је подигао и са подигнутом десном руком најпре се обратио оштећеној ББ речима: "Хоћеш сада да те бијем,псовка (прим. аутора)....., мој ауто не ради" и након што му је она одговорила да га виђа како вози ауто, истој је упутио речи претње говорећи "Дођи ћу тамо одробијаћу и тебе и ВВ, кунем се у братаницу и у унуче", а које речи претње је оштећена ББ по доласку кући пренела свом супругу оштећеном ВВ, те су наведене речи претње код оштећених ББ и ВВ изазвале осећање страха за свој живот и тело ...", па јасно и недвосмислено произлази да се у описаним радњама окривљеног АА стичу сва битна законска обележја кривичног дела угрожавање сигурности.²³ Такође, Окружни суд у Београду је укинуо ослобађајућу првостепену пресуду и вратио је на поновно одлучивање са образложењем да је окривљени угрозио сигурност оштећеног тако што је оштећеном псовао мајку, галамио на њега и рекао му: "ако почнеш да градиш пребићу ти обе руке", а након тога пошао према њему у намери да га и физички нападне, али је у томе био спречен од стране радника, с обзиром да првостепени суд не образлаже да је окривљени поред усмене претње, покушајем физичког напада, што значи конклюдентном радњом, угрозио сигурност приватног тужиоца, па је потребно у поновном поступку утврдити да ли је радња окривљеног - полагање према оштећеном у намери да га физички нападне, изазвала страх или узнемирење код оштећеног и на тај начин угрозила његову сигурност.²⁴ Пресудом Вишег суда у Чачку се наводи да је окривљени упутио оштећеној озбиљну, стварну и конкретну претњу с обзиром да јој је уз

²² Пресуда Апелационог суда у Београду Кж 1.6051/2010 од 15.03.2011.године. Ова пресуда није осуђујућа нити се њом потврђује осуђујућа првостепена пресуда из разлога што током поступка није доказано да је окривљени предузимао конкретне радње које је оштећена доживела као претњу за њен живот и тело. Међутим, важно је указати на чињенични опис предметног случаја с обзиром на шири контекст и претећи карактер радњи, укључујући и претеће конклюдентне радње припадника навијачних група.

²³ Пресуда Врховног касационог суда, Кзз. 799/20 од 14.10.2020. године.

²⁴ Решење Окружног суда у Београду, Кж. 2/02 од 17.01.2002. године.

показивање пиштоља за појасом саопштио "да ће јој пуцати у колена да би била као биљка".²⁵

Испитивање наведених критеријума подсећа на испитивање озбиљности и усмерености претње којом се нечија лична сигурност угрожава, међутим у овом случају се ради о испитивању тога да ли се угрожава сигурност пасивног субјекта с обзиром на облик и начин испољавања конклюдентне радње и контекст конкретног случаја. Овако постављени критеријуми се свакако могу применити у случајевима када је претња упућена вербално, али сматрамо да би то у случају конклюдентних претњи било више корисно.

IV ОДНОС КРИВИЧНОГ ДЕЛА УГРОЖАВАЊА СИГУРНОСТИ СА ДРУГИМ КРИВИЧНИМ ДЕЛИМА

Када се ради о односу кривичног дела угрожавања сигурности са другим кривичним делима, од значаја је посветити пажњу на однос са оним кривичним делима која се такође могу учинити конклюдентним радњама или сличним радњама, попут наношења телесних повреда, угрожавања опасним оруђем при тучи или свађи, прогањање, насиље у породици и насилничко понашање.

У односу на кривична дела против живота и тела, у случају остварења претње неће постојати и кривично дело угрожавања сигурности, већ само лака или тешка телесна повреда, односно кривично дело убиства, тј. радиће се о идеалном стицају.²⁶ Најпре треба рећи да ако би претња била реализована нападом на живот или тело пасивног субјекта или њему блиског лица, кривично дело угрожавања сигурности било би конзумирано одговарајућим кривичним делом против живота или тела.²⁷ У обрнутом случају, када на пример окривљени најпре телесно повреди оштећеног, а потом упути претњу, постојаће реални стицај кривичних дела. Тако се на пример у одлуци Окружног суда у Београду образлаже: "...да је окривљени претио да ће изударати оштећену, па да ју је истом приликом и изударао, у том случају би се радило о једном кривичном делу и то кривичном делу лаке телесне повреде, с обзиром да је окривљени у тој ситуацији своју претњу реализовао. Међутим, како је окривљени приватној тужилји нанео лаке телесне повреде и претио да ће напасти на њен живот, тиме је остварен стицај кривичног дела лаке телесне повреде и кривичног дела угрожавања сигурности."²⁸

²⁵ Пресуда Вишег суда у Чачку, Кж.188/2014 од 30.07.2014. године.

²⁶ З. Стојановић, *Прописивање и примена кривичног дела угрожавања сигурности у кривичном праву Србије*, *op.cit.*, 9.

²⁷ С. Мијовић С., *op.cit.*, 258.

²⁸ Пресуда Окружног суда у Београду, Кж. 1118/01 од 16.07.2001. године. Међутим, постоје и другачија судска тумачења попут у пресуди Окружног суда у Београду, Кж. 551/03 од 24.03.2003. године, у којој се наводи да су жалбени наводи браниоца неосновани о томе да је у конкретном случају окривљени реализовао своју претњу на тај начин што је дрветом погодио у леђа окривљеног, те стога нема кривичног дела

Када је реч о односу између кривичног дела угрожавања сигурности и кривичног дела угрожавања опасним оруђем при тучи и свађи из чл. 124. ст. 1. КЗ, које такође припада групи кривичних дела против живота и тела, према већинском схватању наших аутора, ако су у конкретном случају остварена бића оба дела, неће постојати стицај (заправо, стицај је и овде само привидан), већ ће постојати само једно кривично дело, и то кривично дело угрожавања сигурности.²⁹ Ово стога што је у том случају машење оружја или опасног оруђа само начин изражавања претње (конклюдентном радњом) којом се угрожава сигурност пасивног субјекта, чему треба додати и то да је последица кривичног дела угрожавања опасним оруђем при тучи и свађи постављена као апстрактна опасност (а има и схватања да ово кривично дело не садржи последицу), док се код кривичног дела угрожавања сигурности захтева наступање последице у виду конкретног угрожавања сигурности пасивног субјекта, притом реч је о тежем делу у смислу запрећене казне.³⁰ Пресудом Основног суда у Горњем Милановцу се образлаже да је кривично дело из чл. 124. КЗ припремна радња за постојање кривичног дела из чл. 138. КЗ, јер за постојање кривичног дела из чл. 124. КЗ је потребно да се учинилац при тучи или свађи маши оружја, опасног оруђа или другог средства подобног да тело тешко повреди или здравље тешко наруши, док за постојање кривичног дела из чл. 138. КЗ, то машење за оружје мора довести до последица у виду изазивања код оштећеног осећања угрожавања сигурности претњом на живот и тело. Како се у конкретном случају окривљени машио оружја, а потом то оружје уперео према оштећеном претећи му да ће га избушити, због чега је код оштећеног настало осећање угрожавања сигурности живота, из ког разлога радње кривичног дела из чл. 124. КЗ су радње које представљају саставни део кривичног дела угрожавања сигурности из чл. 138. КЗ, а у конкретном случају се ради о истом чињеничном опису.³¹

Од важности је указати на однос кривичног дела угрожавања сигурности са кривичним делом прогањање из члана 138а КЗ које је релативно ново кривично дело. Код прогањања претња је усмерена на напад на живот или тело или слободу другог лица или њему блиског лица (138а ст.1 тач. 4 КЗ), док је код угрожавања сигурности претња усмерена само на живот или тело. Такође, код кривичног дела прогањања се захтева понављање претње, док је за

угрожавања сигурности, јер је претња реализована те би се у конкретном случају само могло евентуално радити о кривичном делу лаке телесне повреде, уколико има доказа за то.

²⁹ Ђ. Ђорђевић, *Verbalni sukobi i ugrožavanje života i telesnog integriteta*, Pravni život, br. 9/60, Beograd, 2011, 180.

³⁰ С. Мијовић, *op.cit.*, 259.

³¹ Пресуда Основног суда у Г. Милановцу, К 167/15 од 15.10.2015. године и Пресуда Вишег суда у Чачку, Кж 7/16 од 25.01.2016. године.

угрожавање сигурности довољна једна претња.³² Због тога ће постојати привидан стицај прогањања или угрожавања сигурности у зависности од тога шта је у конкретном случају остварено.³³ Пре него што је прогањање прописано као кривично дело, судови су доносили осуђујуће пресуде за кривично дело угрожавање сигурности у оним случајевима где су окривљени предузимали радње за које би данас били осуђени за прогањање. Тако на пример, у образложењу одлуке Апелационог суда у Новом Саду наводи се да је окривљени угрозио сигурност малолетне оштећене када је у периоду од краја 2010. године до 16.10.2012.године оштећену у више наврата хватао за руку, повукао је према себи, упутивши јој речи „Пођи са мном, морамо да разговарамо“, потом је у више наврата сачекивао у парку или испред трафике у близини школе у центру овог насеља, тако што се ту сакрио, а када би оштећена изашла из школе истој је пришао и повишеним тоном говорио „Волим те, стани да разговарамо“, на шта је оштећена бежала кући, он је трчао за њом пратећи је и понављајући ове речи, а када малолетна оштећена услед болести није одлазила у школу, долазио је до њене куће, позивао је да изађе, па нема сумње да је малолетна оштећена, услед таквог понашања окривљеног, била доведена у стање страха, препасти и личне несигурности у знатном степену.³⁴

По питању односа кривичног дела угрожавања сигурности и кривичног дела насиља у породици из члана 194 КЗ, неће постојати угрожавање сигурности из разлога што су у конкретном случају (нпр. у ситуацији када се као једна од алтернативно прописаних радњи извршења овог кривичног дела јавља претња да ће се напасти на живот или тело, а као једна од алтернативно прописаних последица да је тиме дошло до угрожавања спокојства члана породице) остварена сва обележја неког посебног дела, које ће имати предност по основу специјалитета.³⁵ У овом случају се ради о идеалном стицају по основу специјалитета, где кривично дело насиље у породици представља специјални облик кривичног дела угрожавања сигурности, с обзиром на радњу и последицу, као и с обзиром на то да је кривично дело насиље у породици теже дело.³⁶ Притом, у судској пракси преовлађује став да код кривичног дела насиља у породици није неопходно утврдити да се пасивни субјект осетио угроженим, те да угрожавање треба процењивати објективно с обзиром на предузету радњу.³⁷ Наравно, да би постојало кривично дело насиља у породици

³² И. Ђокић, *Прогањање – Нова инкриминација као наставак кривичноправног експанзионизма у Републици Србији*, у: Зборник радова, (ур. О. Вујовић), књ. 2, Правни факултет Универзитета у Приштини, Косовска Митровица, 2018, 180.

³³ З. Стојановић, *Коментар Кривичног законика*, *op.cit.*, 517.

³⁴ Решење Апелационог суда у Новом Саду Кж.1.2972/13 од 27.09.2013. године.

³⁵ С. Мијовић, *op.cit.*, 258.

³⁶ З. Стојановић, *Прописивање и примена кривичног дела угрожавање сигурности у кривичном праву Србије*, *op.cit.*, 9.

³⁷ З. Стојановић, *Коментар Кривичног закона*, *op.cit.*, 634.

оштећени мора имати својство члана породице у односу на окривљеног, у смислу чл.112 ст.1 тач.28 КЗ. Тако на пример, Виши суд у Чачку у жалбеном поступку наводи да је простепени суд донео правилну одлуку оцењујући ситуацију да је окривљени ожењен и отац двоје деце, али је био у спорном периоду у емотивној вези са оштећеном, којој је критичног дана претио, у алкохолисаном стању разбијао ствари у стану, тада је учинио кривично дело угрожавање сигурности из чл. 138. ст. 1. КЗ, а не кривично дело насиље у породици из чл. 194. ст. 1. КЗ јер се не може се говорити да су окривљени и оштећена били у ванбрачној заједници и да се предметна радња окривљеног може квалификовати као кривично дело насиље у породици из чл. 194. ст. 1. КЗ, посебно из разлога што је у чл. 112. ст.1 тач. 28. КЗ, јасно је дефинисано ко се сматра чланом породице, а оштећена није имала такво својство, јер није члан породице окривљеног.³⁸

У погледу односа између основних облика кривичног дела угрожавања сигурности и кривичног дела насилничког понашања из чл. 344. ст. 1. КЗ, начелно ће постојати реалан стицај ових дела, али се извесне дилеме могу јавити у погледу квалификованог облика кривичног дела угрожавања сигурности који подразумева да је дошло до узнемирења грађана и основног облика кривичног дела насилничког понашања, код ког је, између осталог, инкриминисано и грубо вређање или злостављање другог које је довело до значајнијег угрожавања спокојства грађана. У том случају треба узети да постоји само основни облик кривичног дела насилничког понашања, и то по основу специјалитета, јер ако пођемо од тога да је радња извршења иста (квалификована претња), код кривичног дела насилничког понашања интензивније је изражена (даља) последица дела (не тражи се да је дошло само до узнемирености грађана, већ до значајнијег угрожавања њиховог спокојства).³⁹ Врховни касацони суд образлаже да постоји привидни идеални стицај по основу консумпције у случају када је једно кривично дело садржано у другом при чему увек теже дело конзумира лакше, тако што остварење тог тежег дела обухвата и оно лакше дело које је у њему садржано.⁴⁰ Тако на пример, у пресуди истог суда се наводи да су испуњени сви елементи кривичног дела насилничко понашање, а не кривичног дела угрожавање сигурности, у случају када је окривљени АА на јавном месту, испред кафића ВВ, вербално провоцирао оштећене ББ и ГГ, па пошто оштећени нису обраћали пажњу на окривљеног, он је са ножем у руци кренуо ка оштећеном ББ, а након што су га оштећени савладали и оборили како би пустио нож, окривљени је почео да им упућује претње, при чему је наведени догађај изазвао

³⁸ Пресуда Основног суда у Г. Милановцу, К. бр. 195/19 од 09.06.2022. године и Пресуда Вишег суда у Чачку, Кж. бр. 150/22 од 13.10.2022. године.

³⁹ С. Мијовић, *op.cit.*, 259.

⁴⁰ Пресуда Врховног касационог суда, Кзз. 316/20 од 21.05.2020. године.

осећај узнемирености и страха и угрожавања спокојства код оштећених.⁴¹ Такође, Виши суд у Чачку образлаже да је окривљени учинио кривично дело насилничко понашање и да се не може радити о кривичном делу угрожавања сигурности, с обзиром на то да је критичног јутра дошао до улазних врата оштећене, којом приликом је дошло до њихове вербалне расправе, потом је оштећеној претио да ће је убити, стављао јој нож под грло, услед чега је оштећена пала и задобила лаке телесне повреде, а на дату вику и галаму је изашао оштећени – сусед из суседног стана, који је покушао да их умири али га је окривљени убо ножем у предео руке.⁴²

V ЗАКЉУЧАК

Угрожавање сигурности конклюдентним радњама не заузима посебну пажњу у научним истраживањима, нити у судским одлукама, с обзиром на то да суд примењује исте оне одреднице приликом доказивања и оцене доказа које се иначе примењују код угрожавања сигурности на вербалан или писмени начин. Иако се не води конкретна статистика о броју осуда за угрожавање сигурности конклюдентним радњама, заступамо мишљење о томе да су осуђујуће пресуде у тим случајевима знатно мање него онда када се ради о вербалном угрожавању сигурности. Због тога сматрамо да је пожељно утврдити и применити у поступку одређене критеријуме који ће помоћи у ближеј проналажењу значења одређених конклюдентних радњи и њиховом препознавању као претње којом се угрожава нечија лична сигурност, што је свакако предмет овог рада. На тај начин ће се обезбедити ефикаснија кривичноправна заштита личне сигурности сваког грађанина и у већој мери сузбијати понашања која нису дозвољена.

Са друге стране, сматрамо да се одређеним понашањима тј. конклюдентним радњама не може учинити кривично дело угрожавање сигурности уколико није јасно очитовање воље лица које предузима те радње, односно уколико се његовим радњама могу приписати два или више различитих значења у објективном смислу. Теорија и пракса сагледавају објективни аспект овог кривичног дела само у смислу процене да ли је конкретна претња била озбиљна, међутим, с обзиром на то да се ради о претњи учињеној конклюдентним радњама, тај објективни аспект се мора применити и у смислу тумачења о томе да ли је претња конклюдентним радњама квалификована односно усмерена на живот и тело конкретног појединца. На пример, уништење нечије имовине, убијање стоке, праћење, пресретање и слично, свакако могу изазвати осећај личне несигурности код пасивног субјекта, али се о таквим радњама не може говорити искључиво о томе да је њихов делатник хтео да нападне на живот и тело неког појединца, нарочито

⁴¹ Пресуда Врховног касационог суда, Кзз. 637/2022 од 29.06.2022. године.

⁴² Пресуда Вишег суда у Чачку Кж.33/2021 од 09.03.2021. године.

уколико нема других ситуационих околности које би на то указале. У супротном то би водило стварању правне несигурности, широком тумачењу судова и неоправдано отежаном положају окривљеног у поступку.

Mirsen Alibašić*

ENDANGERING PERSONAL SAFETY BY CONCLUSIVE ACTIONS

Summary

A person's personal safety can be threatened in various ways, which happens often in reality, so the provisions of the Criminal Code that prescribe the criminal offense of Endangering safety, in addition to other criminal offenses, are of particular importance. It is indisputable that someone's safety can be threatened verbally, in writing, with signs, drawings, implicit actions and so this paperwork, with the help of judicial practice, investigates the forms of a qualified threat to the life and body of another person, which was made by implicit conclusive actions. The reasons for this are because conclusive actions cannot be interpreted linguistically and because they are different from other forms of behavior that can have many different meanings. At the same time, in court practice, the number of convictions for endangering safety by conclusive actions is significantly lower compared to convictions for endangering safety verbally. Therefore, the subject of this work is the research and analysis of the forms of conclusive actions that represent a threat in terms of the criminal offense of Endangering personal safety from Article 138 of the Criminal Code, as well as their relationship with the actions of other criminal offenses. The methods used in the work are the normative method, content analysis and case studies. The purpose of the research is to determine auxiliary criteria on the basis of which conclusive actions can be considered a threat, as well as to recognize in practice threats made in this way.

Key words: *endangering personal safety, conclusive actions, threat, criminal offence.*

* Lawyer in Novi Pazar